

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ 2015-2025 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ СТРАТЕГИЯСЫ

Мазмұны

1. Кіріспе
2. Ағымдағы ахуалды талдау
 - 2.1. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы оң үрдістер
 - 2.2. Шешімін талап ететін проблемалар
 - 2.3. Сыбайлас жемқорлық көріністеріне ықпал ететін негізгі факторлар
3. Мақсат және міндеттер
 - 3.1. Мақсат және нысаналы индикаторлар
 - 3.2. Міндеттер
4. Түйінді бағыттар, негізгі тәсілдер және басым шаралар
 - 4.1. Мемлекеттік қызмет саласындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл
 - 4.2. Қоғамдық бақылау институтын енгізу
 - 4.3. Квазимемлекеттік және жекеше сектордағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл
 - 4.4. Сот және құқық қорғау органдарындағы сыбайлас жемқорлықтың алдын алу
 - 4.5. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеттің деңгейін қалыптастыру
 - 4.6. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша халықаралық ынтымақтастықты дамыту
 5. Стратегияны іске асыруды мониторингтеу және бағалау

1. Кіріспе

"Қазақстан-2050" Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты" сыбайлас жемқорлықты ұлттық қауіпсіздікке тікелей қауіп-қатер қатарына қояды және мемлекет пен қоғамды осы келеңсіз құбылыспен күресте күш-жігерді біріктіруге бағыттайды.

Қазақстанның осы маңызды мәселе бойынша қағидаттық ұстанымын білдіретін еліміздің басты стратегиялық құжаты мемлекеттің алдағы жылдардағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының негізі болып табылады.

Сыбайлас жемқорлық мемлекеттік басқарудың тиімділігін, елдің инвестициялық тартымдылығын төмендететіні, әлеуметтік-экономикалық қарыштап дамуды тежейтіні баршаға мәлім.

Қазақстан мемлекеттік тәуелсіздіктің алғашқы күндерінен бастап сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың тиімді, әлемдік стандарттарға сай институттары мен тетіктерін құру бағытымен мақсатты және кезең-кезеңмен жүріп келеді.

Біздің елімізде қазіргі заманғы сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнама жұмыс істеуде, оның негізі "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы" және "Мемлекеттік қызмет туралы" заңдар болып табылады, бірқатар бағдарламалық құжаттар іске асырылуда, мемлекеттік қызмет және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы функцияларды кешенді түрде іске асыратын арнайы уәкілетті орган құрылды, сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет саласындағы халықаралық ынтымақтастық белсенді жүзеге асырылуда.

Әлеуметтік шығу тегі мен мүліктік жағдайына қарамастан, оның кезінде басшылық орындарға қабілетті және кәсіби дайындалған адамдар орналасатын меритократия қағидаттарының негізінде мемлекеттік қызмет жүйесі қалыптасты, оның ішінде мемлекеттің әрбір органы мен лауазымды адамының функциялары мен өкілеттіктерінің аражігі нақты ажыратылып және айқындалып қалыптасты.

Шенеуніктердің азаматтармен тікелей байланыстарын қысқартатын және сыбайлас жемқорлық көріністері үшін жағдайларды барынша азайтатын мемлекеттік көрсетілетін қызметтер саласын дамыту мен мемлекеттік аппараттың жұмысын ақпараттандыру жөнінде кешенді шаралар қабылданды.

Қазақстанға әлемнің неғұрлым бәсекеге қабілетті 50 елінің қатарына кіруге мүмкіндік берген азаматтардың өмір сүру деңгейін арттыру, ұлттық экономиканың өсуі, бизнесті жүргізу жағдайларын, халықтың құқықтық сауаттылығы мен әлеуметтік белсенділігін жақсарту, электрондық үкіметті енгізу жөніндегі қолданылып жатқан шаралар да заңға бағыну мәдениетін және жүріс-тұрыстың жалпы қабылданған сыбайлас жемқорлыққа қарсы модельдерін қалыптастыру үшін алғышарттар жасайды.

Сонымен бірге экономиканың одан әрі өсуі, халықтың әл-ауқатын арттыру, әлемнің неғұрлым дамыған бәсекеге қабілетті отыз елінің қатарына кіру жөніндегі өршіл міндетті жүзеге асыру бойынша стратегиялық

міндеттерді шешу мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатын жаңғыртуға негізделген жаңа жүйелі шаралар қабылдауды және оны іске асырудағы азаматтық қоғам институттарының рөлін арттыруды талап етеді, бұл сыбайлас жемқорлық көріністерін барынша азайтуға мүмкіндік берер еді.

Бұл орайда қазіргі кезеңде мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияны (бұдан әрі – Стратегия немесе Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегия) айқындайтын жаңа бағдарламалық құжатын қабылдау қажеттігі болып тұр.

Мұндай құжатта сыбайлас жемқорлық деңгейін түбегейлі қысқартуға, мемлекет пен қоғам өмірінің түрлі салаларында оны тудыратын себептер мен жағдайларды жоюға қабілетті превентивтік сипаттағы кешенді шараларға жетекші рөл берілуі тиіс. Яғни, басты назар сыбайлас жемқорлықтың салдарларымен күреске емес, оның алғышарттарын жоюға аударылуы тиіс.

Ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттыру бизнесті дамыту жолындағы әкімшілік кедергілерді жою, Қазақстанда жұмыс істейтін отандық және шетелдік кәсіпкерлердің құқықтары мен заңды мүдделерін кез келген сыбайлас жемқорлық көріністерінен тиімді қорғау жөніндегі шаралардың басымдығын да көздейді.

Тұтастай алғанда, мұндай Стратегия мемлекет пен қоғамның тыныс-тіршілігінің негізгі салаларын қамтуға, жан-жақты және дәйекті сыбайлас жемқорлыққа қарсы шаралар кешенінің әзірленуін және жүзеге асырылуын көздеуге, сөйтіп, мемлекеттік биліктің барлық деңгейлерінде, сондай-ақ, жекеше секторда сыбайлас жемқорлықты барынша азайтуды қамтамасыз етуге, қазақстандық азаматтардың осы әлеуметтік зұлымдыққа төзімсіз көзқарасын қалыптастыруға тиіс.

Бұл ретте Стратегия айқындайтын базалық бағыттар түпкілікті болуы мүмкін емес. Олар жекелеген іс-шаралардың орындалуына байланысты және сыбайлас жемқорлық құбылысына, оның себептеріне, сыбайлас жемқорлық жүріс-тұрысты ынталандыруға терең талдаудың нәтижелерін, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес саласындағы істердің жай-күйін байсалды және объективті бағалауды ескере отырып түзетілуге тиіс.

2. Ағымдағы ахуалды талдау

2.1. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы оң үрдістер

Қазақстандық мемлекет дамуының алдыңғы кезеңдерінде жалпы мойындалған нәтижелерге қол жеткізілді, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл ісінде айқын оң үрдістер байқалды, оларды күшейту және дамыту ел дамуының қазіргі заманғы кезеңінде осы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияны табысты іске асырудың кепілі болады.

Қазақстан ТМД елдерінің арасында алғашқылардың бірі болып осы келеңсіз құбылыспен күрестің мақсатын, міндеттерін, негізгі қағидаттары мен тетіктерін айқындаған "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы" Заңды қабылдады.

2001 жылдан бастап Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі мемлекеттік бағдарламалар іске асырылуда, олардың шеңберінде сыбайлас

жемқорлық көріністері пайда болуының себептері мен жағдайларын жою жөніндегі нақты шаралар қабылдануда.

1999 жылдан бастап қолданыстағы "[Мемлекеттік қызмет туралы](#)" Заң және 2005 жылы Мемлекет басшысы бекіткен Мемлекеттік қызметшілердің [Ар-намыс кодексі](#) Қазақстанда есеп берушілік, ашықтық және меритократия қағидаттарында құрылған кәсіби мемлекеттік аппаратты қалыптастыру үшін негіз жасады.

Мемлекеттік қызмет пен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы реттеуші және құқық қорғау функцияларын біріктіретін арнайы мемлекеттік орган құрылды. Ол мемлекеттік қызметті ұйымдастыру мен өткеру және мемлекеттік аппарат тазалығына мониторинг жүргізу мәселелерін реттеуге ғана арналған емес, оған сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және оның профилактикасы, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық қылмыстар жасаған адамдарды қылмыстық қудалау функциясы да берілген.

Бұл ретте алдын алу-профилактикалық қызмет жаңа құрылған орган үшін басымды болып табылады.

Жаза бұлтартпастылығы қағидаты табысты іске асырылуда. Сыбайлас жемқорлық іс-әрекеттерін жасағаны үшін әшкереленген шенеуніктер атқарып отырған қызметтері мен шендеріне қарамастан, заңның барынша қатаңдығы бойынша жауапты болады.

Қылмыстық-құқықтық саясат сыбайлас жемқорлық қылмыстарды жасағаны үшін лауазымды адамдардың қатаң жауапкершілігін қамтамасыз етеді.

Сыбайлас жемқорлық қылмыстары үшін қатал жауапкершілік қажеттілігі Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат [тұжырымдамасында](#) көзделген.

Осындай қағидаттық тәсіл жаңа [Қылмыстық кодексте](#) іске асырылған. Мәселен, сыбайлас жемқорлық қылмыстарын жасаған адамдарға мерзімнің ескіруі қолданылмайды, шартты түрде соттауға тыйым салынған, мемлекеттік қызметте лауазымға орналасу құқығына өмір бойына тыйым салу енгізілді.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнама қылмыстық жолмен алынған мүлікті тәркілеу, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл үшін басшылардың дербес жауапкершілігі жөніндегі нормалармен толықтырылды. Онда "мүдделер қақтығысы" деген маңызды ұғым бекітілген.

Бұл ретте мемлекеттік қызметшілердің жауапкершілігін күшейтумен қатар олардың әлеуметтік кепілдіктері де жетілдірілуде.

Мемлекеттік аппараттың еңбекақысын кезең-кезеңмен, үнемі көтеріп отыру мемлекеттік қызметшілердің әлеуметтік өзін-өзі сезінуін арттыруға және олардың өз міндеттерін адал және әділ негізде орындауы үшін жағдайлар жасауға арналған.

Құқық қорғау жүйесін одан әрі жаңғыртудың 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған мемлекеттік бағдарламасы мен Құқық қорғау органдарының кадр саясаты [тұжырымдамасында](#) құқық тәртібі органдарына деген сенім деңгейін

арттыруға, мінсіз жүріс-тұрыспен және құзыреттіліктің жоғары деңгейімен ерекшеленетін персоналды қалыптастыруға бағытталған шаралар көзделген.

Сот жүйесіне деген сенімді арттыруға, азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау ісінде оның рөлін күшейтуге ерекше көңіл бөлінуде. Судьялар корпусын қалыптастыру тетігін жетілдіру, электрондық сот ісін жүргізуді дамыту, оның ашықтығы мен қолжетімділік деңгейін арттыру жөнінде шаралар қабылданды.

Жер-жерде ақпаратқа қолжетімділік кеңейтілді, оған электрондық үкіметті, сондай-ақ мемлекеттік және жекеше құрылымдардың интернет-ресурстарын қалыптастыру жөніндегі шаралар ықпал етті.

Азаматтардың сыбайлас жемқорлық фактілері туралы кедергісіз ақпарат алуы, оның ішінде мемлекеттік органдардың сенім телефондары мен веб-сайттары арқылы кедергісіз ақпарат алуы үшін жағдайлар жасалды.

Елдің инвестициялық тартымдылығын күшейту, оның бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсатында кәсіпкерлік қызметті, халықтың сапалы және тез арада мемлекеттік қызметтерді алуын қиындататын әкімшілік кедергілер жойылуда.

["Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер туралы"](#) Заңның және ["Рұқсаттар мен хабарламалар туралы"](#) Заңның қабылдануымен көрсетілетін мемлекеттік қызметтердің сапасын арттыру үшін жағдайлар жасалды, рұқсаттар саны мен қызметтің лицензияланатын түрлері күрт азайды. Мемлекеттік қызметтерді көрсетудің тиімділігін бағалау және оның сапасын сыртқы бақылау жүйесі қалыптастырылды.

Атқарылған жұмыстың нәтижесінде мемлекеттік қызметтерді көрсетудің мерзімдерін бұзу саны (2012 жылмен салыстырғанда 8,7 есеге) және оларды көрсету сапасына шағымдардың саны (25%-ға) жыл сайын төмендеп келеді, сондай-ақ автоматтандырылған қызметтердің үлесі (2 еседен астам) және халыққа қызмет көрсету орталықтары арқылы көрсетілетін қызметтердің үлесі (51%-ға) ұлғайды.

Мемлекеттік сатып алуларды автоматтандыру деңгейі артуда, бұл бәсекеге қабілетті ортаның қалыптасуына, бюджет қаражатының ашық және тиімді игерілуіне ықпал етеді.

Экономиканың мемлекеттік емес секторында кәсіпкерлік қызметті жүргізу, жұмысқа орналасу және халықты жұмыспен қамтамасыз ету үшін қолайлы жағдайлар жасалды.

Тұтастай алғанда, аталған шаралардың қабылдануы Қазақстанға сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет деңгейі бойынша Орталық Азия өңірінде де, ТМД елдері арасында да көшбасшы орындардың бірін алуға мүмкіндік берді.

2.2. Шешімін талап ететін проблемалар

Күрделі, тарихи өзгермелі, келеңсіз әлеуметтік құбылыс болып табылатын сыбайлас жемқорлық адамзат өркениеті дамуының ерте кезеңдерінде пайда болғаны мәлім.

Сыбайлас жемқорлық проблемасы барлық елдерде бар, ол әлеуметтік-экономикалық ілгерілеуді баяулатып, тек өзіне тән көріністермен және ауқымымен ерекшеленеді.

Сыбайлас жемқорлық іс-әрекетінің әмбебап және бәрін қамтитын анықтамасының жоқтығына қарамастан, оған ең алдымен шенеуніктердің билікті немесе лауазымдық жағдайын жеке пайда алу үшін теріс пайдалануын жатқызады, ал оның неғұрлым таралған түрлері ретінде әдетте шенеуніктерді сатып алу, қызметтік өкілеттіктерін пайдакүнемдік мақсаттарда пайдалану болып танылады.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың тиімді шараларын әзірлеудің күрделілігі оның жеке алғанда әрбір мемлекет үшін ерекшеліктеріне және оның өзгермелі сипаттамаларына қарай қиындықтарына да байланысты.

Сыбайлас жемқорлықтың себептерін, жағдайлары мен салдарларын айқындаған кезде жергілікті діл, ұлттық және діни ерекшеліктер, құқықтық мәдениеттің деңгейі сияқты факторлар ескерілуі тиіс.

Сонымен бірге сыбайлас жемқорлыққа қарсы тиімді әрі жүйелі іс-қимылдың басты шарттары билік органдарының қоғамға есеп берушілігі мен оның бақылауында болуы, сот төрелігінің тәуелсіздігі мен әділдігі, баяндауда анық және қолдануда күрделі емес заңдар, мемлекеттің кадр саясатындағы меритократия, мемлекеттік рәсімдердің ашықтығы және қоғамның сыбайлас жемқорлыққа деген төзімсіздігі болып танылады.

Экономиканы жаңғырту және ауқымды әлеуметтік өзгерістер жағдайында Қазақстанда мемлекеттің қазіргі заманғы әлеуметтік-экономикалық саясатымен тығыз байланыстырылған, біздің қоғамның мәдениеті мен этикасын, осы әлеуметтік зұлымдықпен күрестегі халықаралық трендтерді ескеретін біртұтас сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияға деген қажеттілік айқын бола түсуде.

Стратегия сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы мемлекеттік саясаттың тиімділігін арттырудың жаңа тетіктері мен құралдары үшін негіз болады.

Тікелей құқық қорғау құрамдасынан басқа, сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатта мемлекеттік басқарудың, мемлекеттік қаражатты бөлудің және пайдаланудың ғылыми негізделген нысандары мен әдістерін таңдау және осының негізінде сыбайлас жемқорлықтың себептері мен жағдайларын жою да маңызды.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жүйесінде негіз қалаушы буын сыбайлас жемқорлық тәуекелдерді, олардың пайда болуына ықпал ететін жағдайлар мен себептерді айқындау және барынша азайту болып табылады.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерді, олардың түрлі салалар мен аяларда таралу деңгейін бағалау, мемлекеттік, оның ішінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметті нормативтік-құқықтық реттеудегі олқылықтарды, мемлекеттік-құқықтық реттеу тетіктерінде туындайтын проблемаларды анықтауға, сондай-ақ сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет процесінде құқық қолдану практикасын жетілдіруге бағытталған шараларды әзірлеуге ықпал етеді.

Қоғамдық өмірдің неғұрлым маңызды мәселелерін қозғайтын шешімдерді қабылдаған кездегі ашықтықтың жеткіліксіз болуы, мемлекеттік аппараттың қызметінде тиісті азаматтық бақылаудың және қоғамдық пікірді ескерудің

болмауы артық төрешілдікке, әкімшілік кедергілер мен лауазымдық өкілеттіктерін теріс пайдалануға алып келеді, бұл жиынтығында сыбайлас жемқорлық көріністерінің өсуіне ықпал ететін келеңсіз факторларды қалыптастырады.

Ұлттық заңнаманың базалық салаларының болып жатқан сапалы жаңаруына қарамастан, қолданыстағы ұйымдастырушылық-құқықтық тетіктерде басты проблема тиісті құқық қолдану мәселелерінің шешілмеуі болып қалып отыр.

Сыбайлас жемқорлық көріністерін болдырмау құралдарының барлық арсеналын пайдалану әлі де өзекті проблема болып табылады.

Қолданыстағы заңнаманың және қазақстандық құқыққа тән институттардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл үшін пайдаланылмаған әлеуеті бар, оны толыққанды іске асыру мүмкіндігі осы саладағы шетелдік модельдер мен тәжірибені енгізу мәселелерін қараған кезде барынша ескерілуге тиіс.

Алдын алу-профилактикалық жұмыста да жүйелік жоқ.

Осы орайда сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті орган үшін қылмыстық қудалауға қарағанда, сыбайлас жемқорлық көріністерінің себептері мен жағдайларын айқындау мен жоюға бағытталған алдын алу шараларын әзірлеу және қабылдау басымдық болуы тиіс.

Бұл ретте назар жергілікті билік органдарының қызметіне де аударылуы тиіс, өйткені, өңірлердегі істердің жай-күйі үшін олардың өкілеттіктері мен жауапкершілігі кеңейтіледі және дәл солар өз мемлекеттік көрсетілетін қызметтерімен азаматтардың күнделікті мұқтаждықтары мен қажеттіліктерін қанағаттандыруды қамтамасыз етеді.

Тұтастай алғанда, уәкілетті органның қызметінде оның құқық қорғау және реттеуші функциялары арасындағы теңгерім сақталуы тиіс.

Мемлекеттік функцияларды орындаған кездегі мүдделер қақтығысы да мемлекеттік сектордағы сыбайлас жемқорлық көріністеріне ықпал ететін маңызды себептердің бірі болып табылады. Мемлекеттік функцияларды, оның ішінде мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді іске асыру тетіктерін егжей-тегжейлі талдау сыбайлас жемқорлықтың таралуына ықпал ететін себептерді айқындауға және жоюға мүмкіндік береді.

Осы күнге дейін азаматтардың құқықтық мәдениетін арттыруға және құқықтық ағартуға, әсіресе, халықтың күнделікті өмірінде неғұрлым сұранысқа ие қолданыстағы құқықтың салалары мен нормалары бойынша жеткілікті көңіл бөлінбей келеді.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы насихат негізінен бір жолғы акциялармен және науқандармен, бұқаралық ақпарат құралдарындағы шаблон түріндегі сөздермен шектеледі, интернет-кеңістік жеткіліксіз пайдаланылады.

Іс жүзіндегі ақпараттық өріс сыбайлас жемқорлық көріністеріне мүлдем төзбеушілікті қалыптастыруда қоғамды шоғырландыруға әрдайым ықпал ете бермейді.

Сыбайлас жемқорлық проблемаларын және сыбайлас жемқорлыққа қарсы мемлекет қабылдап жатқан шаралардың тиімділігін зерделеуге арналған социологиялық зерттеулердің деңгейі мен сапасы жетілдіруді қажет етеді.

Қызметтік этиканың нормалары мен қағидаларын бұзушылықтардың сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың өзінен әлі де заңнамалық деңгейде аражігі ажыратылған жоқ, бұл сыбайлас жемқорлықтың нақты көрінісін бұрмалайды, мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестегі өзекті бағыттарына күш-жігерін шоғырлауға кедергі жасайды және елдің сыбайлас жемқорлық рейтингісінің негізсіз өсуіне әкеледі.

Бұл ретте сыбайлас жемқорлық іс-әрекеттері мен тиісінше оларды жасағаны үшін қолданылатын жаза деңгейлері арасындағы аражік нақты ажыратылмаған.

Жекеше сектордағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелеріне деген тәсілдерді де айқындау уақыты келді.

Мемлекеттің кәсіпкерлік субъектілерінің қызметіне араласуы сыбайлас жемқорлықтың таралу саласын және оның анықтамасына жататын адамдар тобын айқын түсінуге негізделуі тиіс. Бұл ретте бизнесті дамыту үшін әкімшілік кедергілер мен елдегі қолайлы инвестициялық ахуалды қамтамасыз ету ісінде қиындықтар жасалмауы тиіс. Тұтастай алғанда мемлекеттің кәсіпкерлік қызметке қатысуы қысқаруға тиіс.

Тәуелсіз Қазақстанның жалпы әлемдік кеңістікке одан әрі кірігуі бойынша жасап жатқан қадамдары біздің елімізді сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелерінде қабылданған белгілі бір халықаралық стандарттарды ескеруге міндеттейді.

Сонымен бірге, мұндай стандарттар шетелдік серіктестердің ұсынымдарын пайдаланып қана енгізілмеуі тиіс. Халықаралық тәжірибе оның ережелерінің ел Конституциясына, қалыптасқан заңнамалық және құқық қолдану практикасына сәйкес болуы тұрғысынан, дәстүрлі және біздің елге тән құқықтық тетіктер мен институттардың қалыптасу және жұмыс істеу ерекшеліктерін ескере отырып, мұқият зерделенуге және егжей-тегжейлі талдауға жатады.

2.3. Сыбайлас жемқорлық көріністеріне ықпал ететін негізгі факторлар

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы тиімді іс-қимыл жүйесін қалыптастыру үшін ең алдымен қазіргі заманғы жағдайларда оның көріністеріне ықпал ететін негізгі факторларды айқындау қажет.

Оның ішінде қазіргі уақытта неғұрлым өзектісі біріншіден, олардың нормалары құқық қолдану кезінде сыбайлас жемқорлық іс-әрекеттерін жасауға көбіне жағдайлар жасайтын салалық заңдардың жетілдірілмеуі болып табылады.

Құқықтанудың қыр-сырын білмейтін азаматтар үшін практикада мұндай заңдардың ережелерін дұрыс түсіну мен тиісінше ұғыну қиынға соғады.

Екіншіден, мемлекеттік және корпоративтік басқару ашықтығының жеткіліксіз болуы. Басқарушы шешімдерді әзірлеу және қабылдау процестері, оның ішінде азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін

қозғайтын шешімдер туралы сөз болған жағдайларда әлі де ең жабық процестердің бірі болып қалуда.

Үшіншіден, лауазымды адамдардың мемлекеттік қызметтерді көрсеткен кездегі халықпен тікелей байланысына байланысты сыбайлас жемқорлық тәуекелдері сақталуда.

Төртіншіден, халықтың, оның ішінде мемлекеттік сектор қызметшілерінің өздерінің құқықтық мәдениетінің деңгейі әлі де төмен, бұл арам пиғылды қызметкерлерге оны пайдакүнемдік, құқыққа қарсы мақсаттарда пайдалануға мүмкіндік береді.

Бесіншіден, азаматтар мінез-құлығының сыбайлас жемқорлыққа қарсы моделін және сыбайлас жемқорлықты қабылдамаудың қоғамдық ахуалын қалыптастыру бойынша кешенді және мақсатты ақпараттық жұмыстың болмауы.

Алтыншыдан, мемлекеттік қызметшілердің жекелеген санаттарының еңбекақысының және мемлекеттік қызметтегі әлеуметтік кепілдіктердің жеткіліксіз деңгейі.

3. Мақсат пен міндеттер

3.1. Мақсат пен нысаналы индикаторлар

Осы Стратегияның мақсаты мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының тиімділігін арттыру, сыбайлас жемқорлықтың кез келген көрінісіне "мүлдем төзбеушілік" ахуалын жасау арқылы сыбайлас жемқорлыққа қарсы қозғалысқа бүкіл қоғамды тарту және Қазақстанда сыбайлас жемқорлық деңгейін төмендету болып табылады.

Стратегияда қолданылатын нысаналы индикаторлар:

мемлекеттік көрсетілетін қызметтер сапасы;

қоғамның мемлекеттік билік институттарына сенімі;

халықтың құқықтық мәдениетінің деңгейі;

елдің халықаралық қоғамдастықтағы беделін арттыру және тиісті халықаралық рейтингтерді, оның ішінде "Transparency International" сыбайлас жемқорлықты қабылдау индексындағы Қазақстанның рейтингін жақсарту.

3.2. Стратегия міндеттері:

мемлекеттік қызмет саласындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл;
қоғамдық бақылау институтын енгізу;

квазимемлекеттік және жекеше сектордағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл;

соттар мен құқық қорғау органдарында сыбайлас жемқорлықтың алдын алу;

сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениеттің деңгейін қалыптастыру;

сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша халықаралық ынтымақтастықты дамыту.

Стратегияның мақсаты мен міндеттері "Қазақстан-2050" Стратегиясының мақсаттарына қол жеткізуге бағытталған, "Нұр Отан" партиясының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі бағдарламасының ережелерін, сондай-ақ басқа да қоғамдық бірлестіктердің ұсыныстары мен пікірлерін ескереді.

4. Түйінді бағыттар, негізгі тәсілдер және басым шаралар

4.1. Мемлекеттік қызмет саласындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл

Сыбайлас жемқорлық іс-әрекеттерінің салдарынан материалдық және материалдық емес игіліктер заңсыз алынады, оның нәтижесінде қоғам мүдделеріне нұқсан келтіріледі және мемлекеттік биліктің беделі төмендейді.

Сондықтан мемлекет қызметтік өкілеттіктерді пайдакүнемдік мақсаттарда пайдалану пайдасыз және мүмкін емес болатын шараларды одан әрі қабылдап, жағдайлар жасайды.

Осындай маңызды шаралардың бірі мемлекеттік қызметшілердің тек қана кірістерін емес, сондай-ақ шығыстарын да декларациялау болмақ. Бұдан әрі мұндай декларациялау бүкіл халыққа қолданылады, бұл мемлекеттік қызмет жүйесінде заңдылықты сақтауға және ашықтықты қамтамасыз етуге оң ықпал етеді.

Мемлекеттік аппаратта сыбайлас жемқорлықтың деңгейін азайту үшін шенеуніктердің еңбекақысы мен әлеуметтік жеңілдіктерін мемлекеттің қаржылық мүмкіндіктерінің кеңеюіне қарай одан әрі кезең-кезеңмен жоғарылату көзделген. Бұл міндет мемлекеттік қызметшілер еңбекақысының жекеше сектормен салыстырғанда әзірше бәсекеге қабілеттілігі жеткіліксіз екендігін ескере отырып та өзекті бола түседі.

Мемлекеттік қызметшілердің сатылмайтындығы және олардың қызметінің ашықтығы – сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатының табысты болуының негізі.

Сыбайлас жемқорлық көріністері үшін алғышарттардың бірі шенеуніктің азаматпен тікелей байланысы болуы да болып табылады. Мемлекеттік көрсетілетін қызметті алу рәсімі неғұрлым оңай және ашық болса, сыбайлас жемқорлықтың деңгейі де соншалықты төмен болады.

Осыған байланысты бірқатар мемлекеттік функцияларды мемлекеттік емес секторға – өзін өзі реттейтін ұйымдарға кезең-кезеңмен беру бойынша шаралар қабылданатын болады.

Қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды кең пайдалану да адам факторының ықпалын барынша азайтады.

Нәтижесінде халыққа электрондық форматта көрсетілетін қызметтердің көлемі өсетін болады, оның ішінде осындай форматта рұқсаттарды беру де қамтамасыз етіледі.

Білім беру мен денсаулық сақтауды қоса алғанда, әлеуметтік саланың базалық салаларында тиісті қызметтерді электрондық түрде көрсету сыбайлас жемқорлықты төмендетуге ықпал етеді.

Қызметтің неғұрлым сыбайлас жемқорлықшыл саласына жататын мемлекеттік сатып алу жүйесі жаңғыртылатын болады. Нақ осында әрбір төртінші сыбайлас жемқорлық қылмыс жасалады.

Ахуалды түбегейлі жақсарту үшін бірыңғай операторды бекіту, тауарларды автоматтандырылған түрде таңдауды енгізу, орындалған жұмыстар мен көрсетілген қызметтерді қабылдау рәсімін жетілдіру сияқты шаралар қажет етіледі.

Мемлекеттік қызметтерді көрсету, оның ішінде кеден, салық салаларында, ауыл шаруашылығы, жер қатынастары, банк қызметі салаларында мемлекеттік қызметтерді көрсету рәсімдері барынша автоматтандырылады.

"Бір терезе" қағидаты бойынша (ХҚКО арқылы) халыққа көрсетілетін мемлекеттік қызметтердің тізбесі де кеңейтіледі.

Тұтастай алғанда, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылда ашықтық қағидаты түйінді фактор болып табылады, сондықтан да оны енгізу жөніндегі жұмыс тұрақты, жүйелі негізде, оның ішінде мемлекеттік қызметтерді көрсетудің сапасы мен қолжетімділігіне мониторинг арқылы жүргізілетін болады.

4.2. Қоғамдық бақылау институтын енгізу

Сыбайлас жемқорлық профилактикасының пәрменді тетігі қоғамдық бақылау болып табылады.

Мұндай бақылауды енгізу азаматтық қоғам институттарын жандандыруды ғана емес, тиісті заңнамалық реттеуді де талап етеді.

"Қоғамдық бақылау туралы" Заңның қабылдануы азаматтық бақылауды ұйымдастыру мен жүзеге асырудың базалық қағидаларын нормативтік құқықтық бекіту арқылы алғашқы рет оның біртұтас жүйесін құруға мүмкіндік берер еді.

Мұндай заң оның институттары мемлекеттің беделін нығайтуға және мемлекеттік аппарат жұмысының сапасын арттыруға жәрдем ететін азаматтық қоғамды одан әрі дамытуда маңызды рөл атқаруға арналған.

Азаматтардың құқықтары мен мүдделерін қозғайтын мәселелер бойынша қоғамдық тыңдаулар, мемлекеттік органдар шешімдеріне қоғамдық сараптама өткізу үшін басшылардың жұртшылық алдындағы есептерін тыңдау және азаматтардың алқалы органдардың жұмысына қатысуы үшін құқықтық негіз жасалатын болады.

Заң сыбайлас жемқорлыққа қарсы міндеттердің өзін де, сондай-ақ қоғам мен мемлекеттің тыныс-тіршілігінің басқа да әлеуметтік маңызы бар мәселелерін шешуге де ықпал етеді.

Бұл ретте қоғамдық бақылаудың ел Конституциясының талаптарына сәйкес мемлекеттің бақылаушы функцияларынан аражігі нақты ажыратылуға тиіс.

Мемлекеттік аппарат жұмысының ашықтығын қамтамасыз етудің тағы да бір құралы "Жария ақпаратқа қолжетімділік туралы" Заң болуы тиіс, ол жария ақпаратты алушылардың құқықтарын, оны беру, есепке алу және пайдалану тәртібін бекітеді.

Жария ақпаратқа еркін қолжетімділік халықтың шенеуніктермен артық байланысы қажеттілігін болдырмайды.

Сыбайлас жемқорлықпен табысты күрестің аса маңызды факторы азаматтардың жергілікті маңызы бар мәселелерді шешуге тікелей қатысу мүмкіндігі болып табылады.

Бұған жергілікті өзін өзі басқарудың өкілеттіктерін кеңейтуді көздейтін заңның қабылдануы ықпал етеді.

Халыққа ең алдымен жергілікті өзін өзі басқарудың бюджеттік бағдарламалары бойынша қаражаттың пайдаланылуына мониторинг пен бақылауға қатысу мүмкіндігін берген жөн.

4.3. Квазимемлекеттік және жекеше сектордағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл

Халықаралық ұйымдардың деректері бойынша квазимемлекеттік және жекеше сектордағы сыбайлас жемқорлықтың қаупін оның мемлекеттік сектордағы ауқымдарымен толық салыстыруға болады.

Квазимемлекеттік секторда мемлекеттік сатып алулардың көлемдерінен жиі асып кететін бюджет кезінде сырт көзге сыбайлас жемқорлықшыл проблемасы соншалықты өткір емес. Алайда қазіргі ахуал бұл сектордағы ашықтықтың жеткіліксіз екендігін айғақтайды. Сондықтан осы сектордағы есеп берушілікті, бақылауда болуды және шешімдер қабылдау рәсімдерінің ашықтығын қамтамасыз ететін ұйымдық-құқықтық тетіктер қажет.

Қазақстанның әлемнің неғұрлым дамыған 30 елінің қатарына кіруі іскерлік этика мен бизнесті адал жүргізудің қазіргі заманғы қағидаттарын сақтау кезінде ғана мүмкін болады.

Жұмыс істеп тұрған Ұлттық кәсіпкерлер палатасы отандық бизнестің мүдделерін қорғаумен қатар оның ашықтығы мен сатылмайтындығы үшін жауаптылықта өз үлесін атқаруға және корпоративтік сектордағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бойынша шаралар қабылдауға тиіс.

Бұл жолдағы алғашқы қадам жасалды да – Бизнестің сыбайлас жемқорлыққа қарсы хартиясы әзірленді. Мұнда Қазақстанның сыбайлас жемқорлықтан бойын аулақ ұстайтын жеке кәсіпкерлігінің негізгі қағидаттары мен постулаттары жарияланған.

Қаржылық-шаруашылық қызметтің түрлі салаларында алдағы уақытта бірқатар басқа да сыбайлас жемқорлыққа қарсы шараларды қабылдау керек.

Сондай-ақ квазимемлекеттік және жекеше сектор субъектілерінің азаматтарға қызметтер көрсеткен кезде ашықтықты қамтамасыз ету үшін жағдайлар жасау бойынша шаралар қабылданады.

Бұл, оның ішінде банк саласында электрондық технологияларды пайдалануды кеңейту, табиғи монополиялар саласындағы тарифтерді айқындау үшін нақты критерийлерді белгілеу, мемлекеттің құрылыс саласы мен экономиканың басқа да салаларында қатысуын қысқарту болып табылады.

Сонымен қатар жекеше сектордағы сыбайлас жемқорлық көріністерімен күрес ол инвестициялық ахуалды нашарлатуға және кәсіпкерлер үшін тәуекелдерді көбейтуге әкеп соқпайтындай етіп жүргізілуі тиіс.

4.4. Сот және құқық қорғау органдарындағы сыбайлас жемқорлықтың алдын алу

Мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының тиімділігі, бірінші кезекте, негізгі буыны сот төрелігінің мінсіз жүйесі болып табылатын болып табылатын құқықтың үстемдігін қамтамасыз ету жүйесіне байланысты.

Сот жүйесіне деген сенімді арттыру, сот төрелігін іске асырудың сапасын жақсарту үшін судьялардың қызметіндегі сыбайлас жемқорлықты болдырмау, оның ішінде судьялыққа кандидаттарға қойылатын талаптарды қатаңдату арқылы болдырмау бойынша шаралар қабылданатын болады.

Сот ісін жүргізуді оңайлату, оның жеделдігін арттыру, соттардың қызметін автоматтандыру сот төрелігіне еркін қолжетімділікті қамтамасыз етуге, сот жүйесі қызметінің ашықтығын арттыруға мүмкіндік береді.

Құқық қорғау жүйесінің жұмысындағы басымдықтар жасалған қылмыстарды анықтаудан олардың профилактикасы мен алдын алуға ауысуы тиіс.

Құқық қорғау органдарының кадр саясатында мемлекеттік әкімшілік қызметтің жүйесінде қолданылып жүрген конкурстық іріктеу тетіктерін және меритократия қағидатын енгізу қажет.

Қызметкерлерді аттестаттау және тестілеу рәсімдері жетілдірілетін болады, кадр резервін пайдаланбай ауысуға тыйым салынады.

Құқық қорғау қызметі саласында сыбайлас жемқорлық орта да күштік құрылымдар қызметкерлерінің азаматтармен байланыстары кезінде туындауы мүмкін.

Бұл проблеманың шешілуі едәуір дәрежеде құқық қорғаушылар қатарының тазалығына, жаңа технологиялардың одан әрі енгізілуіне және тиісті рәсімдердің автоматтандырылуына байланысты болмақ.

Тек сыбайлас жемқорлықтан бойын аулақ ұстайтын құқық қорғау органдары азаматтардың құқықтарын, қоғам мен мемлекеттің мүдделерін тиімді қорғауға қабілетті.

Құқық қорғау қызметін бағалаудың басты критерийі халықтың сенімі болуы тиіс.

4.5. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет деңгейін қалыптастыру

Осы Стратегияда көзделген сыбайлас жемқорлыққа қарсы шаралар кешені жұртшылықтың кең қатысуымен сүйемелденуі тиіс.

Мемлекет пен қоғамның тығыз серіктестігі ғана сыбайлас жемқорлыққа табысты қарсы тұруға мүмкіндік береді.

Қоғамның қолдаусыз жоғарыдан жүргізіліп жатқан сыбайлас жемқорлыққа қарсы шаралар тек ішінара нәтиже береді.

Сыбайлас жемқорлыққа деген төзбеушілік әрбір қазақстандықтың азаматтық ұстанымына, ал Адалдық пен Сатылмаушылық мінез-құлық нормасына айналуы тиіс.

Азаматтарда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет, сыбайлас жемқорлыққа деген берік иммунитет, оған деген жұртшылықтың мінеуі болмай, қалаған нәтижеге қол жеткізу мүмкін емес. Әрбір қазақстандық, әрбір отбасы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес – бүкіл қоғамның ісі екенін түсіну керек.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыруда өскелең ұрпақпен жұмыс қағидатты маңызды рөл атқарады. Тек жас кезінен мінез-құлықтың сыбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттарын енгізу бұл әлеуметтік зұлымдықты жоюға мүмкіндік береді.

Бала кезінен тұлғаны қазақстандық патриотизм және сыбайлас жемқорлықты қабылдамау рухында тәрбиелеу маңызды болмақ.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы оқытатын курстармен барлық оқу орындарын, мемлекеттік органдар мен тұтастай алғанда барлық азаматтық қоғамды қамту қажет.

Мұның жаппай болғанымен, бұл жұмысты азаматтардың мемлекеттік қызметтерді алу, өз құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау тетіктерін түсінікті және білікті жеткізетін түрлі салалардың мамандарын пайдалана отырып, кәсіби негізде істеген жөн.

Бұқаралық ақпарат құралдары сыбайлас жемқорлықты қоғамның қабылдамауы ахуалын қалыптастыруды қамтамасыз етуге, қазақстандықтардың белсенді азаматтық ұстанымдарының қалыптасуына, олардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл ісіне белсенді қатысуына ықпал етуге арнаған.

Талай сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар азаматтардың өз құқықтары мен заңды мүдделерін іске асырған кездегі құқықтық сауаттылығы әлсіздігінің салдары болып табылады.

Қоғамдағы құқықтық нигилизмнің түбегейлі жойылуына қол жеткізу қажет.

Бұл ахуалды түзеу үшін халық арасында кең ауқымды түсіндіру жұмысы, олардың жасын, кәсіби және өзге де ерекшеліктерін ескере отырып, азаматтардың құқықтық мәдениетін арттыру жөніндегі жүйелі әрі тынымсыз жұмыс жүргізілуі керек.

Қазақстанда шетелдердің үлгісі бойынша, сыбайлас жемқорлық фактілері туралы хабарлайтын азаматтарды материалдық көтермелеу енгізілген. Бұл тетік өз пәрменділігін көрсетіп келеді. Азаматтарымыздың қағидаттық ұстанымдарының арқасында көптеген сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың алдын алу мүмкін болды. Осы бағыттағы жұмысты одан әрі жалғастыру қажет.

Қазақстандық қоғамның сыбайлас жемқорлыққа қарсы этикасы мен мәдениеті "Мәңгілік Ел" идеологиясының контексінде қалыптастырылуы тиіс. Дәстүрлі рухани құндылықтар мен үздік халықаралық стандарттардың үйлесімді үйлесуі азаматтардың заңды мінез-құлығының канондарын жаңадан жасауға мүмкіндік береді.

Сыбайлас жемқорлықты ұлттық мәдениетке жат құбылыс ретінде сезіну және қабылдамау – қоғамымыздың сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетінің негізі.

4.6. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша халықаралық ынтымақтастықты дамыту

Қазақстан сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелерінде халықаралық ынтымақтастықты кеңейтеді және тереңдете түседі.

Қазақстанның халықаралық құқықтың толыққанды субъектісі ретіндегі тиімді сыртқы саяси қызметі біздің еліміздің халықаралық сыбайлас жемқорлыққа қарсы процестерге белсенді қатысуын қамтамасыз етеді, оның

ішінде БҰҰ-ның Сыбайлас жемқорлыққа қарсы конвенциясына, осы саладағы басқа да құжаттарға қосылуы соның нәтижесі болып табылады.

Бір жағынан, бұл сыбайлас жемқорлыққа қарсы үздік практиканы пайдалануға ынталандырады, екінші жағынан – шетелдермен ынтымақтастықтың мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Біздің мемлекет өзара құқықтық көмек көрсету, қылмыскерлерді экстрадициялау және активтерді қайтару бойынша бірқатар келісімдер жасады.

Біздің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатымызды жетілдіруге Еуропалық Кеңеспен өзара іс-қимыл да, бірақ өз ерекшеліктеріміз бен ұлттық заңнаманы ескере отырып, шетелдік тәжірибені пайдалану ықпал ететін болады.

Олар арқылы шетелге, көбіне шығу тегі күмән туғызатын капитал шығарылатын және заңдастырылатын офшорлық аймақтар ерекше назарды талап етеді. Тиісті халықаралық келісімдер мен шарттарға қол қою офшорлық компаниялар қызметінің ашықтығын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Халықаралық сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шараларды өткізу, беделді халықаралық ұйымдарға қатысу практикасы жалғасатын болады. Біздің еліміз трансұлттық сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес мәселелерін талқылау үшін беделді диалогтық алаң бола беруге ниетті.

5. Стратегияны іске асыруды мониторингтеу және бағалау

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияны іске асыру тетігінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті орган басты орган болып табылады, ал Стратегияны орындауға барлық мемлекеттік органдар, ұйымдар мен мекемелер, мемлекет қатысатын компаниялар, саяси партиялар және басқа да қоғамдық бірлестіктер және тұтастай алғанда азаматтық қоғам қатысады.

Стратегияның ережелерін кезең-кезеңмен іске асыруды Іс-шаралар жоспары қамтамасыз етеді, оны Президент Әкімшілігінің келісуімен Үкімет бекітеді.

Стратегияның мақсаттарына қол жеткізудің қажетті шарты ішкі және сыртқы болып бөлінетін оны орындауды мониторингтеу және бағалау болып табылады.

Орындауды ішкі мониторингтеуді және бағалауды тиісті іс-шараны тікелей орындаушы жүргізетін болады, сыртқыны – арнайы құрылған мониторингтік топ жүргізеді, оған мүдделі мемлекеттік органдардың, жұртшылық пен бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері кіреді.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияның іске асырылу жай-күйін тиісті мониторингтеу мен бағалаудың шарты оның ашықтығы болып табылады.

Тиісті іс-шаралар орындалуының барысы туралы есептер міндетті түрде сыртқы бағалауды алу және жұртшылықтың пікірін ескеру мақсатында халықтың назарына жеткізілетін болады.

Бағалау мен жұртшылықтың пікірі Стратегияны іске асырудың кейінгі кезеңдерінде ескеріледі.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияны орындаудың соңғы сатысы Мемлекет басшысының қарауына тиісті есеп енгізу болады.

Құжаттың іске асырылуы туралы жыл сайынғы ұлттық есеп бұқаралық ақпарат құралдарында орналастырылуға жатады.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК

АНТИКОРРУПЦИОННАЯ СТРАТЕГИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НА 2015–2025 ГОДЫ

Содержание

1. Введение
2. Анализ текущей ситуации
 - 2.1. Положительные тенденции в сфере противодействия коррупции
 - 2.2. Проблемы, требующие решения
 - 2.3. Основные факторы, способствующие коррупционным проявлениям
3. Цель и задачи
 - 3.1. Цель и целевые индикаторы
 - 3.2. Задачи
4. Ключевые направления, основные подходы и приоритетные меры
 - 4.1. Противодействие коррупции в сфере государственной службы
 - 4.2. Внедрение института общественного контроля
 - 4.3. Противодействие коррупции в квазигосударственном и частном секторе
 - 4.4. Предупреждение коррупции в судебных и правоохранительных органах
 - 4.5. Формирование уровня антикоррупционной культуры
 - 4.6. Развитие международного сотрудничества по вопросам противодействия коррупции
5. Мониторинг и оценка реализации стратегии

1. Введение

Стратегия "Казахстан-2050": Новый политический курс состоявшегося государства" возводит коррупцию в ранг прямой угрозы национальной безопасности и нацеливает государство и общество на объединение усилий в борьбе с этим негативным явлением.

Главный стратегический документ нашей страны, отражающий принципиальную позицию Казахстана по этому важному вопросу, служит основой антикоррупционной политики государства в предстоящие годы.

Общеизвестно, что коррупция ведет к снижению эффективности государственного управления, инвестиционной привлекательности страны, сдерживает поступательное социально-экономическое развитие.

Казахстан с первых дней государственной независимости целенаправленно и поэтапно следует курсу на создание эффективных, соответствующих мировым стандартам, институтов и механизмов противодействия коррупции.

В нашей стране действует современное антикоррупционное законодательство, основой которого являются законы "[О борьбе с коррупцией](#)" и "[О государственной службе](#)", реализуется ряд программных документов, образован специальный уполномоченный орган, комплексно реализующий функции в сфере государственной службы и противодействия коррупции, активно осуществляется международное сотрудничество в сфере антикоррупционной деятельности.

На принципах меритократии, при которой руководящие посты занимают способные и профессионально подготовленные люди, независимо от их социального происхождения и имущественного положения, сформирована система государственной службы, в том числе с четким разграничением и определением функций и полномочий каждого органа и должностного лица государства.

Приняты комплексные меры по развитию сферы государственных услуг и информатизации работы государственного аппарата, сокращающие прямые контакты чиновников с гражданами и минимизирующие условия для коррупционных явлений.

Предпринимаемые меры по повышению уровня жизни граждан, росту национальной экономики, улучшению условий ведения бизнеса, правовой грамотности и социальной активности населения, внедрению электронного правительства, позволившие Казахстану войти в число 50-ти наиболее конкурентоспособных стран мира, также создают предпосылки для формирования культуры законопослушания и общепринятых антикоррупционных моделей поведения.

Вместе с тем решение стратегических задач по дальнейшему росту экономики, повышению благосостояния народа, воплощению в жизнь амбициозной задачи по вхождению в число тридцати наиболее конкурентоспособных стран мира, требует принятия новых системных мер, основанных на модернизации антикоррупционной политики государства и повышения роли институтов гражданского общества в ее реализации, что позволило бы максимально минимизировать коррупционные проявления.

В этой связи на данном этапе есть необходимость принятия нового программного документа государства, определяющего стратегию противодействия коррупции (далее – Стратегия или Антикоррупционная стратегия).

В таком документе ведущая роль должна отводиться комплексным мерам превентивного характера, способным коренным образом сократить уровень коррупции, искоренить причины и условия, ее порождающие в разных сферах жизни государства и общества. То есть акцент должен быть сделан на устранение предпосылок коррупции, а не на борьбу с ее последствиями.

Повышение конкурентоспособности национальной экономики предполагает также приоритетность мер по устранению административных барьеров на пути развития бизнеса, эффективную защиту прав и законных интересов отечественных и иностранных предпринимателей, работающих в Казахстане, от любых коррупционных проявлений.

В целом такая Стратегия должна охватывать основные сферы жизнедеятельности государства и общества, предусматривать разработку и осуществление комплекса разносторонних и последовательных антикоррупционных мер и, тем самым, обеспечить максимальное снижение коррупции на всех уровнях государственной власти, а также в частном секторе, сформировать нетерпимое отношение казахстанских граждан к этому социальному злу.

При этом определяемые Стратегией базовые направления не могут быть раз и навсегда данными. Они должны корректироваться по мере выполнения отдельных мероприятий и с учетом результатов глубокого анализа явления коррупции, ее причин, мотивации коррупционного поведения, серьезной и объективной оценки состояния дел в сфере борьбы с коррупцией.

2. Анализ текущей ситуации

2.1. Положительные тенденции в сфере противодействия коррупции

На предыдущих этапах развития казахстанского государства были достигнуты общепризнанные результаты, наметились очевидные положительные тенденции в деле противодействия коррупции, усиление и развитие которых станет залогом успешной реализации настоящей Антикоррупционной стратегии на современном этапе развития страны.

Казахстан одним из первых в СНГ принял Закон "[О борьбе с коррупцией](#)", определивший цели, задачи, основные принципы и механизмы борьбы с этим негативным явлением.

Начиная с 2001 года реализуются государственные программы по борьбе с коррупцией, в рамках которых принимаются конкретные меры по устранению причин и условий возникновения коррупционных проявлений.

Действующий с 1999 года Закон "[О государственной службе](#)" и утвержденный Главой государства в 2005 году [Кодекс чести](#) государственных служащих создали основу для формирования в Казахстане профессионального государственного аппарата, построенного на принципах подотчетности, прозрачности и меритократии.

Создан специальный государственный орган, объединяющий в себе регуляторные и правоохранительные функции в сфере государственной службы и противодействия коррупции. Он призван не только регулировать вопросы организации и прохождения государственной службы и мониторинга чистоты государственного аппарата, но и наделен функцией предупреждения и профилактики коррупции, а также уголовного преследования лиц, совершивших коррупционные преступления.

При этом предупредительно-профилактическая деятельность является приоритетной для вновь созданного органа.

Успешно реализуется принцип неотвратимости наказания. Чиновники, уличенные в совершении коррупционных деяний, невзирая на занимаемые должности и ранги, несут ответственность по всей строгости закона.

Уголовно-правовая политика обеспечивает жесткую ответственность должностных лиц за совершение ими коррупционных преступлений.

Необходимость суровой ответственности за коррупционные преступления предусмотрена [Концепцией](#) правовой политики Республики Казахстан на период с 2010 до 2020 года.

Такой принципиальный подход реализован в новом [Уголовном кодексе](#). Так, на лиц, совершивших коррупционные преступления, не будет распространяться срок давности, установлен запрет на условное осуждение, введен пожизненный запрет на право занимать должности на государственной службе.

Антикоррупционное законодательство дополнено нормами по конфискации имущества, добытого преступным путем, персональной ответственности руководителей за противодействие коррупции. В нем закреплено такое важное понятие, как "конфликт интересов".

При этом, наряду с усилением ответственности государственных служащих, совершенствуются и их социальные гарантии.

Поэтапное, регулярное повышение заработной платы государственного аппарата призвано повысить социальное самочувствие государственных служащих и создать условия для выполнения ими своих обязанностей на честной и справедливой основе.

Государственной программой дальнейшей модернизации правоохранительной системы на период до 2020 года и Концепцией кадровой политики правоохранительных органов предусмотрены меры, направленные на повышение уровня доверия к органам правопорядка, формирование персонала, отличающегося безупречным поведением и высоким уровнем компетентности.

Уделяется особое внимание повышению доверия к судебной системе, усилению ее роли в деле защиты прав и законных интересов граждан. Приняты меры по совершенствованию механизма формирования корпуса судей, развитию электронного судопроизводства, повышению уровня его прозрачности и доступности.

Повсеместно расширен доступ к информации, чему способствовали меры по формированию электронного правительства, а также интернет-ресурсов государственных и частных структур.

Созданы условия для беспрепятственного информирования гражданами о фактах коррупции, в том числе за счет телефонов доверия и веб-сайтов государственных органов.

В целях усиления инвестиционной привлекательности страны, повышения ее конкурентоспособности искореняются административные барьеры, затрудняющие предпринимательскую деятельность, получение населением качественных и быстрых государственных услуг.

С принятием Закона "[О государственных услугах](#)" и Закона "[О разрешениях и уведомлениях](#)" созданы условия для повышения качества оказываемых государственных услуг, резко сокращено количество разрешений и лицензируемых видов деятельности.

Сформирована система оценки эффективности и внешнего контроля качества оказания государственных услуг.

Результатом проведенной работы стало ежегодное снижение количества нарушений сроков оказания государственных услуг (в 8,7 раза по сравнению с 2012 годом) и жалоб на качество их оказания (на 25%), а также увеличение доли автоматизированных услуг (более чем в 2 раза) и услуг, оказываемых через центры обслуживания населения (на 51%).

Повышается уровень автоматизации государственных закупок, что способствует формированию конкурентной среды, прозрачному и эффективному освоению бюджетных средств.

В негосударственном секторе экономики созданы благоприятные условия для ведения предпринимательской деятельности, трудоустройства и обеспечения занятости населения.

В целом принятие названных мер позволило Казахстану по уровню антикоррупционной деятельности занять одну из лидирующих позиций как в центрально-азиатском регионе, так и среди стран СНГ.

2.2. Проблемы, требующие решения

Коррупция, представляющая собой сложное, исторически изменчивое, негативное социальное явление, возникла, как известно, на ранних этапах развития человеческой цивилизации.

Проблема коррупции существует во всех странах, тормозя социально-экономический прогресс, она различается лишь своими характерными проявлениями и масштабами.

Несмотря на отсутствие универсального и всеобъемлющего определения коррупционного деяния, к нему прежде всего относят злоупотребление чиновниками властью или должностным положением для получения личной выгоды, а наиболее распространенными ее видами признаются обычно подкуп чиновников, использование служебных полномочий в корыстных целях.

Сложность выработки эффективных мер противодействия коррупции обуславливается также ее особенностями для каждого отдельно взятого государства и трудностями, связанными с ее изменчивыми характеристиками.

При определении причин, условий и последствий коррупции должны учитываться такие факторы, как местный менталитет, национальные и религиозные особенности, уровень правовой культуры.

Вместе с тем главными условиями эффективного и системного противодействия коррупции признаются подотчетность и подконтрольность органов власти обществу, независимость и справедливость правосудия, четкие в изложении и несложные в применении законы, меритократия в кадровой политике государства, прозрачность государственных процедур и нетерпимость к коррупции в обществе.

В условиях модернизации экономики и масштабных социальных преобразований в Казахстане все более очевидна потребность в целостной антикоррупционной стратегии, тесно увязанной с современной социально-экономической политикой государства, учитывающей культуру и этику нашего общества, международные тренды в борьбе с этим социальным злом.

Стратегия станет основой для новых механизмов и инструментов повышения эффективности государственной политики в сфере противодействия коррупции.

Помимо сугубо правоохранительной составляющей, в антикоррупционной политике не меньшее значение имеет выбор научно обоснованных форм и методов государственного управления, распределения и использования государственных средств и на этой основе устранение причин и условий коррупции.

В системе противодействия коррупции основополагающим звеном является выявление и минимизация коррупционных рисков, условий и причин, сопутствующих их возникновению.

Оценка коррупционных рисков, уровня их распространенности в различных сферах и отраслях способствует выявлению пробелов в государственном, в том числе нормативно-правовом, регулировании антикоррупционной деятельности, проблем, возникающих в механизмах государственно-правового регулирования, а также выработке мер, направленных на совершенствование правоприменительной практики в процессе антикоррупционной деятельности.

Недостаточная прозрачность при принятии решений, затрагивающих наиболее значимые вопросы общественной жизни, отсутствие надлежащего гражданского контроля и учета общественного мнения в деятельности государственного аппарата ведут к избыточной бюрократии, административным барьерам и злоупотреблению должностными полномочиями, что в совокупности формирует негативные факторы, способствующие росту коррупционных проявлений.

В действующих организационно-правовых механизмах главной проблемой остается нерешенность вопросов надлежащего правоприменения несмотря на происходящее качественное обновление базовых отраслей национального законодательства.

По-прежнему актуальной является проблема использования всего арсенала средств предотвращения коррупционных проявлений.

Действующее законодательство и присущие для казахстанского права институты обладают неиспользованным потенциалом для противодействия коррупции, возможность полноценной реализации которого должна максимально учитываться при рассмотрении вопросов о внедрении зарубежных моделей и опыта в этой области.

Недостает системности и в предупредительно-профилактической работе.

В этом контексте приоритетом для уполномоченного органа по противодействию коррупции должны стать не столько уголовное преследование, сколько разработка и принятие превентивных мер, направленных на выявление и устранение причин и условий коррупционных проявлений.

При этом внимание должно быть сконцентрировано и на деятельности местных органов власти, в силу расширения их полномочий и ответственности за состояние дел в регионах и поскольку именно они своими государственными услугами обеспечивают удовлетворение повседневных нужд и потребностей граждан.

В целом же в деятельности уполномоченного органа должен сохраняться баланс между его правоохранительными и регуляторными функциями.

Конфликт интересов при выполнении государственных функций также является одной из серьезных причин, способствующих коррупционным проявлениям в государственном секторе. Детальный анализ механизмов реализации государственных функций, в том числе государственных услуг, позволит выявить и устранить причины, способствующие распространению коррупции.

До сих пор недостаточно внимания уделяется повышению правовой культуры граждан и правовому просвещению, особенно по отраслям и нормам действующего права, наиболее востребованным в повседневной жизни населения.

Антикоррупционная пропаганда в основном ограничивается разовыми акциями и кампаниями, шаблонными выступлениями в средствах массовой информации, недостаточно задействовано интернет-пространство.

Существующее информационное поле не всегда способствует консолидации общества в формировании нулевой терпимости к проявлениям коррупции.

Оставляет желать лучшего уровень и качество социологических исследований, посвященных изучению проблем коррупции и эффективности принимаемых государством антикоррупционных мер.

На законодательном уровне до сих пор не разграничены нарушения норм и правил служебной этики от собственно коррупционных правонарушений, что искажает реальную картину коррупциогенности, мешает концентрации усилий государства на актуальных направлениях борьбы с коррупцией и ведет к необоснованному росту коррупционного рейтинга страны.

При этом отсутствует четкое разграничение между уровнями коррупционных деяний и соответственно применяемого наказания за их совершение.

Необходимо наконец-то определиться и с подходами к вопросам противодействия коррупции в частном секторе.

Вмешательство государства в деятельность субъектов предпринимательства должно основываться на четком понимании сферы распространения коррупции и круга лиц, подпадающих под ее определение. При этом не должны создаваться административные барьеры для развития бизнеса и сложности в деле обеспечения благоприятного инвестиционного климата в стране. В целом же должно происходить сокращение участия государства в предпринимательской деятельности.

Предпринимаемые независимым Казахстаном шаги по дальнейшей интеграции в общемировое пространство обязывают нашу страну учитывать определенные международные стандарты, принятые в вопросах противодействия коррупции.

Вместе с тем такие стандарты должны внедряться не только с использованием рекомендаций зарубежных партнеров. Международный опыт должен подлежать тщательному изучению и детальному анализу на предмет его соответствия положениям [Конституции](#) страны, сложившейся законодательной и правоприменительной практике, с учетом особенностей формирования и функционирования традиционных и присущих нашей стране правовых механизмов и институтов.

2.3. Основные факторы, способствующие коррупционным проявлениям

Для формирования системы эффективного противодействия коррупции необходимо прежде всего определить основные факторы, способствующие ее проявлениям в современных условиях.

Среди них наиболее актуальными в настоящее время являются, во-первых, несовершенство отраслевых законов, нормы которых при правоприменении нередко создают условия для совершения коррупционных деяний.

Гражданам, не разбирающимся в тонкостях юриспруденции, на практике бывает сложно правильно понять и надлежаще трактовать положения таких законов.

Во-вторых, недостаточная прозрачность государственного и корпоративного управления. Процесс выработки и принятия управленческих решений по-прежнему остается одним из самых закрытых, в том числе в случаях, когда речь идет о решениях, затрагивающих права и законные интересы граждан.

В-третьих, сохраняются коррупционные риски, связанные с прямым контактом должностных лиц с населением при оказании государственных услуг.

В-четвертых, все еще низкий уровень правовой культуры населения, в том числе самих служащих государственного сектора, что позволяет нечистоплотным работникам использовать его в корыстных, противоправных целях.

В-пятых, отсутствие комплексной и целенаправленной информационной работы по формированию антикоррупционной модели поведения граждан и общественной атмосферы неприятия коррупции.

В-шестых, недостаточный уровень оплаты труда отдельных категорий государственных служащих и социальных гарантий на государственной службе.

3. Цель и задачи

3.1. Цель и целевые индикаторы

Целью настоящей Стратегии является повышение эффективности антикоррупционной политики государства, вовлечение в антикоррупционное движение всего общества путем создания атмосферы "нулевой" терпимости к любым проявлениям коррупции и снижение в Казахстане уровня коррупции.

Целевые индикаторы, применяемые в Стратегии:

качество государственных услуг;

доверие общества институтам государственной власти;

уровень правовой культуры населения;

повышение авторитета страны в международном сообществе и улучшение соответствующих международных рейтингов, в том числе рейтинга Казахстана в Индексе восприятия коррупции "Transparency International".

3.2. Задачи Стратегии:

противодействие коррупции в сфере государственной службы;

внедрение института общественного контроля;

противодействие коррупции в квазигосударственном и частном секторе;

предупреждение коррупции в судах и правоохранительных органах;

формирование уровня антикоррупционной культуры;

развитие международного сотрудничества по вопросам противодействия коррупции.

Цель и задачи Стратегии направлены на достижение целей Стратегии "Казахстан-2050", учитывают положения программы Партии "Нұр Отан" по противодействию коррупции на 2015–2025 годы, а также предложения и мнения других общественных объединений.

4. Ключевые направления, основные подходы и приоритетные меры

4.1. Противодействие коррупции в сфере государственной службы

Вследствие коррупционных деяний происходит неправомерное извлечение материальных и нематериальных благ, результатом чего является подрыв интересов общества и снижение авторитета государственной власти.

Поэтому государство будет и дальше принимать все меры и создавать условия, при которых использование служебных полномочий в корыстных целях будет невыгодным и невозможным.

Одной из важных таких мер станет декларирование государственными служащими не только своих доходов, но и расходов. В дальнейшем такое декларирование будет распространено на все население, что окажет положительное влияние на соблюдение законности и обеспечение прозрачности в системе государственной службы.

Для снижения уровня коррупции в государственном аппарате предусматривается дальнейшее поэтапное повышение заработной платы и социальных льгот чиновников по мере расширения финансовых возможностей государства. Эта задача актуализируется и с учетом того, что оплата труда государственных служащих пока остается недостаточно конкурентоспособной по сравнению с частным сектором.

Неподкупность государственных служащих и прозрачность их деятельности – основа успешности антикоррупционной политики.

Одной из предпосылок для коррупционных проявлений является также наличие непосредственного контакта чиновника с гражданином. Чем проще и прозрачнее процедура получения государственных услуг, тем меньше уровень коррупции.

В этой связи будут приняты меры по поэтапной передаче ряда государственных функций в негосударственный сектор – саморегулируемым организациям.

Влияние человеческого фактора минимизирует и широкое использование современных информационных технологий.

В результате будет возрастать объем услуг, оказываемых населению в электронном формате, в таком формате в том числе будет обеспечиваться выдача разрешений.

В базовых отраслях социальной сферы, включая образование и здравоохранение, оказание соответствующих услуг в электронном виде будет способствовать снижению коррупциогенности.

Будет модернизироваться система государственных закупок, которая относится к наиболее коррупционной сфере деятельности. Именно здесь совершается каждое четвертое коррупционное преступление.

Для кардинального улучшения ситуации потребуются такие меры, как закрепление единого оператора, внедрение автоматизированного подбора товаров, совершенствование процедур приема выполненных работ и услуг.

Будут максимально автоматизироваться процедуры оказания государственных услуг, в том числе в таможенной, налоговой сферах, в области сельского хозяйства, земельных отношений, банковской деятельности.

Расширится и перечень государственных услуг, предоставляемых населению по принципу "одного окна" (через ЦОНЫ).

В целом принцип прозрачности является ключевым фактором в противодействии коррупции и поэтому работа по его внедрению будет проводиться на постоянной, системной основе, в том числе путем мониторинга качества и доступности оказания государственных услуг.

4.2. Внедрение института общественного контроля

Действенным механизмом профилактики коррупции является общественный контроль.

Внедрение такого контроля требует не только активизации институтов гражданского общества, но и соответствующего законодательного регулирования.

Принятие Закона "Об общественном контроле" позволило бы впервые создать целостную систему гражданского контроля посредством нормативно-правового закрепления базовых правил его организации и осуществления.

Такой закон призван сыграть важную роль в дальнейшем развитии гражданского общества, институты которого содействуют укреплению авторитета государства и повышению качества работы государственного аппарата.

Будет создана правовая основа для проведения общественных слушаний по вопросам, затрагивающим права и интересы граждан, общественной экспертизы решений

государственных органов, для заслушивания отчетов руководителей перед общественностью и участия граждан в работе коллегиальных органов.

Закон будет способствовать как решению собственно антикоррупционных задач, так и других социально значимых вопросов жизнедеятельности общества и государства.

При этом общественный контроль должен быть четко разграничен с контрольными функциями государства в соответствии с требованиями Конституции страны.

Еще одним инструментом обеспечения прозрачности работы государственного аппарата должен стать Закон "О доступе к публичной информации", который закрепит права получателей публичной информации, порядок ее предоставления, учета и использования.

Свободный доступ к публичной информации исключит необходимость излишних контактов населения с чиновниками.

Важнейшим фактором успешной борьбы с коррупцией является возможность граждан непосредственно участвовать в решении вопросов местного значения. Этому будет способствовать принятие закона, предусматривающего расширение полномочий местного самоуправления.

Населению следует предоставить возможность прежде всего участвовать в мониторинге и контроле использования средств по бюджетным программам местного самоуправления.

4.3. Противодействие коррупции в квазигосударственном и частном секторе

По данным международных организаций, опасность коррупции в квазигосударственном и частном секторах вполне сопоставима с ее масштабами в государственном секторе.

В квазигосударственном секторе при бюджете, нередко превосходящем объемы государственных закупок, проблема коррупционности внешне не так остра. Однако нынешняя ситуация скорее свидетельствует о недостаточной прозрачности в этом секторе. Поэтому необходимы организационно-правовые механизмы, обеспечивающие подотчетность, подконтрольность и прозрачность процедур принятия решений в этом секторе.

Вхождение Казахстана в число 30-ти наиболее развитых стран мира возможно лишь при соблюдении современных принципов деловой этики и добросовестного ведения бизнеса.

Действующая Национальная палата предпринимателей, наряду с защитой интересов отечественного бизнеса, должна нести свою долю ответственности за его прозрачность и неподкупность и принимать меры по противодействию коррупции в корпоративном секторе.

Первый шаг на этом пути уже сделан – разработана Антикоррупционная хартия бизнеса. В ней провозглашены основные принципы и постулаты свободного от коррупции частного предпринимательства Казахстана.

Предстоит принять ряд других антикоррупционных мер в различных сферах финансово-хозяйственной деятельности.

Также будут предприняты меры по созданию условий для обеспечения прозрачности при оказании услуг гражданам субъектами квазигосударственного и частного сектора.

Это, в том числе, расширение использования электронных технологий в банковской сфере, установление четких критериев для определения тарифов в сфере естественных монополий, сокращение участия государства в строительной отрасли и других отраслях экономики.

В то же время борьба с коррупционными проявлениями в частном секторе должна вестись таким образом, чтобы она не влекла ухудшения инвестиционного климата и рисков для предпринимателей.

4.4. Предупреждение коррупции в судебных и правоохранительных органах

Эффективность антикоррупционной политики государства в первую очередь зависит от системы обеспечения верховенства права, основным звеном которой является безупречная система правосудия.

Для повышения доверия к судебной системе, улучшения качества отправления правосудия будут приняты меры по исключению коррупции в деятельности судей, в том числе путем ужесточения требований к кандидатам в судьи.

Упрощение судопроизводства, повышение его оперативности, автоматизация деятельности судов позволит обеспечить свободный доступ к правосудию, повысить прозрачность в деятельности судебной системы.

Приоритеты в работе правоохранительной системы должны быть смещены с выявления совершенных преступлений на их профилактику и предупреждение.

В кадровой политике правоохранительных органов необходимо внедрить механизмы конкурсного отбора и принцип меритократии, действующие в системе административной государственной службы.

Будут усовершенствованы процедуры аттестации и тестирования сотрудников, введен запрет на их перевод без использования кадрового резерва.

В сфере правоохранительной деятельности коррупционная среда также может возникать при контактах сотрудников силовых структур с гражданами.

Решение данной проблемы в значительной мере зависит от чистоты рядов правоохранителей, от дальнейшего внедрения новых технологий и автоматизации соответствующих процедур.

Только свободные от коррупции органы правопорядка способны эффективно защищать права граждан, интересы общества и государства.

Доверие населения должно стать главным критерием оценки правоохранительной деятельности.

4.5. Формирование уровня антикоррупционной культуры

Предусмотренный настоящей Стратегией комплекс антикоррупционных мер должен сопровождаться широким участием общественности.

Только тесное партнерство государства и общества позволят успешно противостоять коррупции.

Без поддержки общества антикоррупционные меры, проводимые сверху, дают только частичный эффект.

Нетерпимое отношение к коррупции должно стать гражданской позицией каждого казахстанца, а честность и неподкупность – нормой поведения.

Без наличия у граждан антикоррупционной культуры, стойкого иммунитета к коррупции, ее публичного порицания невозможно достижение желаемого результата. Каждый казахстанец, каждая семья должны понимать, что борьба с коррупцией – дело всего общества.

Принципиально важную роль в формировании антикоррупционной культуры играет работа с подрастающим поколением. Только внедрение с самого раннего возраста антикоррупционных стандартов поведения позволит искоренить это социальное зло.

Важно с детства воспитывать личность в духе казахстанского патриотизма и неприятия коррупции.

Обучающими антикоррупционными курсами следует охватить все учебные заведения, государственные органы и в целом гражданское общество.

При всей массовости делать это следует на профессиональной основе, используя специалистов различных отраслей, которые смогут доступно и квалифицированно раскрыть механизмы получения гражданами государственных услуг, защиты своих прав и законных интересов.

Средства массовой информации призваны обеспечить атмосферу общественного неприятия коррупции, способствовать формированию активной гражданской позиции казахстанцев, их деятельному участию в деле противодействия коррупции.

Нередко коррупционные правонарушения являются следствием слабой правовой грамотности граждан при реализации своих прав и законных интересов.

Необходимо добиваться кардинального искоренения правового нигилизма в обществе.

Выправить ситуацию призвана масштабная разъяснительная работа среди населения, систематичная и кропотливая деятельность по повышению правовой культуры граждан с учетом их возрастных, профессиональных и иных особенностей.

В Казахстане, по примеру зарубежных стран, введено материальное поощрение граждан, сообщающих о фактах коррупции. Этот механизм показывает свою действенность. Благодаря принципиальной позиции наших граждан предотвращено немало коррупционных правонарушений. Необходимо и дальше работать в этом направлении.

Антикоррупционная этика и культура казахстанского общества должна формироваться в контексте идеологии "Мәңгілік ел". Гармоничное сочетание традиционных духовных ценностей и лучших международных стандартов позволит воссоздать каноны правомерного поведения граждан.

Осознание и неприятие коррупции как чуждого национальной культуре явления – основа антикоррупционной культуры нашего общества.

4.6. Развитие международного сотрудничества по вопросам противодействия коррупции

Казахстан будет расширять и углублять международное сотрудничество в вопросах противодействия коррупции.

Эффективная внешнеполитическая деятельность Казахстана как полноправного субъекта международного права, результатом которой является в том числе присоединение к Конвенции ООН против коррупции, к другим документам в этой области, обеспечивает активное участие нашей страны в процессах международного противодействия коррупции.

С одной стороны, это создает стимулы для использования лучшей антикоррупционной практики, с другой – расширяет возможности сотрудничества с зарубежными странами.

Нашим государством заключен целый ряд соглашений по оказанию взаимной правовой помощи, экстрадиции преступников и возврату активов.

Совершенствованию нашей антикоррупционной политики будет способствовать и взаимодействие с Европейским Союзом, использование зарубежного опыта, но с учетом нашей специфики и национального законодательства.

Требуют особого внимания офшорные зоны, через которые выводится за рубеж и легализуется капитал, в том числе нередко сомнительного происхождения. Подписание соответствующих международных соглашений и договоров позволит обеспечить прозрачность деятельности офшорных компаний.

Будет продолжена практика проведения международных антикоррупционных мероприятий, участия в авторитетных международных организациях. Наша страна намерена оставаться авторитетной диалоговой площадкой для обсуждения вопросов борьбы с транснациональной коррупцией.

5. Мониторинг и оценка реализации Стратегии

Головным в механизме реализации Антикоррупционной стратегии станет уполномоченный орган по противодействию коррупции, а участвовать в исполнении Стратегии будут все государственные органы, организации и учреждения, компании с государственным участием, политические партии и другие общественные объединения и в целом гражданское общество.

Поэтапная реализация положений Стратегии будет обеспечиваться Планом мероприятий, который будет утверждаться Правительством по согласованию с Администрацией Президента.

Необходимым условием достижения целей Стратегии является мониторинг и оценка ее исполнения, подразделяемые на внутренний и внешний.

Внутренний мониторинг и оценка исполнения будут проводиться непосредственно исполнителем соответствующего мероприятия, внешний – специально созданной мониторинговой группой, куда войдут представители заинтересованных государственных органов, общественности и средств массовой информации.

Условием надлежащего мониторинга и оценки состояния реализации Антикоррупционной стратегии является его открытость.

Отчеты о ходе исполнения соответствующих мероприятий в обязательном порядке будут доводиться до сведения населения в целях получения внешней оценки и учета общественного мнения.

Оценка и мнение общественности будут учитываться на последующих этапах реализации Стратегии.

Завершающей стадией исполнения Антикоррупционной стратегии будет внесение соответствующего отчета на рассмотрение Главе государства.

Ежегодный Национальный отчет о реализации документа подлежит размещению в средствах массовой информации.

•
© 2012. РГП на ПХВ «Институт законодательства и правовой информации Республ